

Programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Zevende voortgangsrapportage

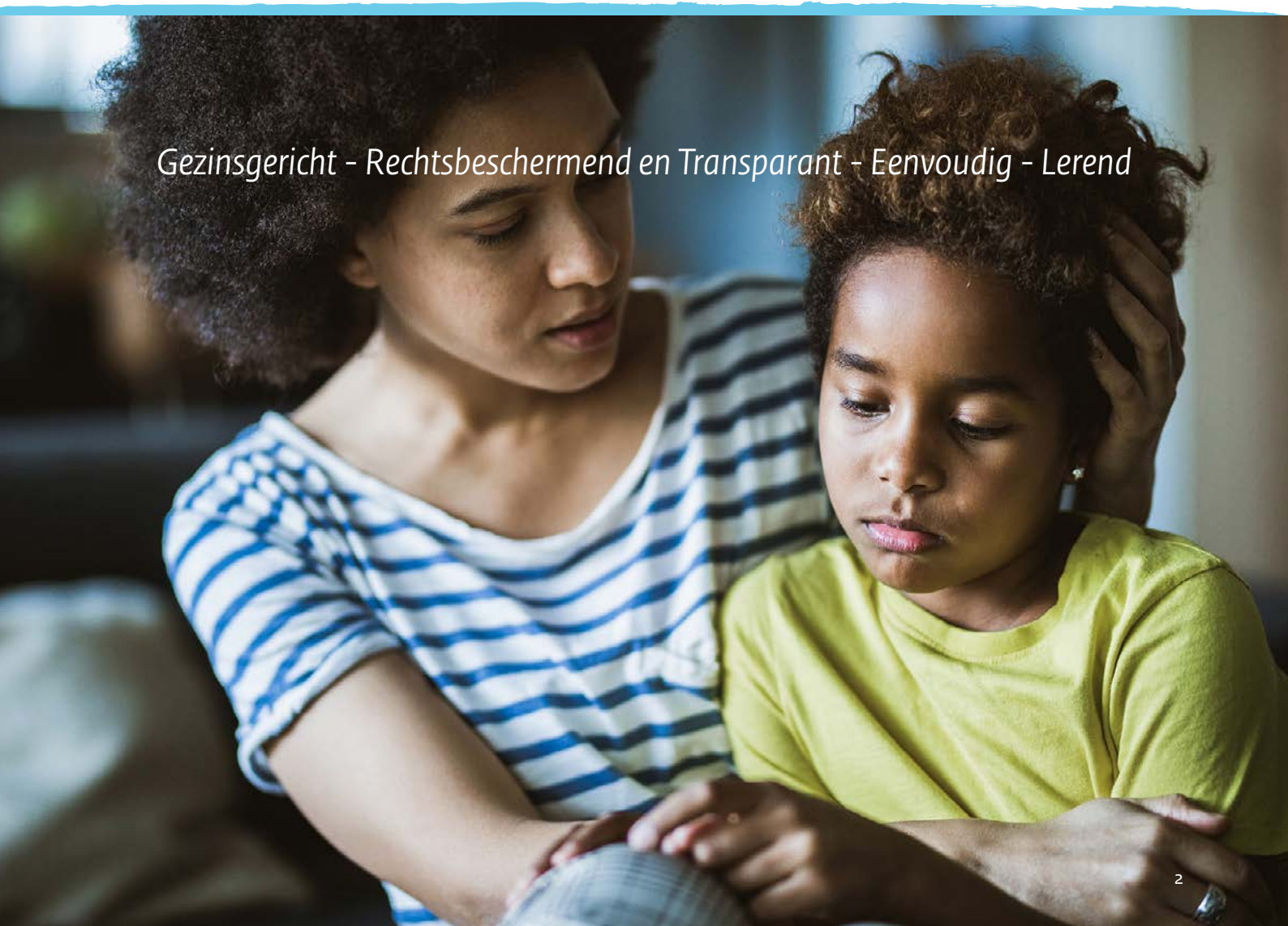
Januari 2026

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Gezinsgericht - Rechtsbeschermend en Transparant - Eenvoudig - Lerend

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Managementsamenvatting	5
1. Beproeven, verbreden en versterken op lokaal, regionaal en landelijk niveau	8
Beproeven in de praktijk	8
Ondersteuning proeftuinen en regio's	9
Monitoring ontwikkelingen proeftuinen	10
Actie- en cohortonderzoek proeftuinen	12
2. Ontwikkelen kaders en instrumenten voor integraal systeem- en mensgericht werken	13
Handelingskader	13
Volwassenenproblematiek	14
Juridische systeemgerichte interventies	15
Stevige Lokale Teams	15
3. Governance	16
Ervaringsdeskundigheid	16
Meedenkgroep professionals	16
Partnerbetrokkenheid	16
Communicatie	16
Vervolgprogramma in 2026	16

Inleiding

Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (hierna: Toekomstscenario) betekent een grote verandering in de kind- en gezinsbescherming. In opdracht van de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werkt het programma aan de uitwerking van het Toekomstscenario.

Ieder half jaar rapporteert het programma aan de opdrachtgevers over de voortgang en wordt de Tweede Kamer geïnformeerd. Voor u ligt de zevende voortgangsrapportage.

Managementsamenvatting

Beproeven, verbreden en versterken op lokaal, regionaal en landelijk niveau

De beweging van het Toekomstscenario zet zich voort.

In tien proeftuinen in het land zetten professionals zich hard in om de nieuwe werkwijze volgens het Toekomstscenario, het zogeheten integraal systeem- en mensgericht werken, te beproeven.

Het aantal regio's dat zich oriënteert op het Toekomstscenario blijft stabiel. Van de 42 jeugdhulpregio's is er binnen 36 regio's een bestuurlijke opdracht verstrekt die zich richt op de voorbereiding van een mogelijke implementatie van (onderdelen) van het Toekomstscenario.

Ondanks de overwegend positieve ervaringen van gezinnen, huishoudens en professionals zijn er zorgen over het voortbestaan van de proeftuinen. Het gebrek aan een duidelijk toekomstperspectief levert het risico op dat proeftuinen en regio's tot stilstand komen: het ontbreken van een besluit (over het eindbeeld) frustreert de voortgang, drukt op de samenwerking en zet regio's in de wachtstand.

Wel wordt door de stelselverantwoordelijken, en diverse (uitvoerings)partners, met betrokkenheid van proeftuinen en ervaringsdeskundigen, gewerkt aan een veranderstrategie, vanuit transitiekundig perspectief. Naar verwachting is deze veranderstrategie begin 2026 gereed, inclusief de stappen die de periode daarna nodig zijn om de kind- en gezinsbescherming te verbeteren. Ook wordt de financiële ondersteuning aan 10 proeftuinen (in de vorm van een subsidieregeling) voortgezet tot eind 2026. De huidige subsidieregeling is daartoe verlengd.

Monitoring proeftuinen

Op peildatum 30 juni 2025 was er betrokkenheid bij in totaal 1.277 gezinnen en/of huishoudens vanuit tien proeftuinen. Het aantal huishoudens zonder kinderen dat instroomt in de proeftuinen bedraagt in het eerste halfjaar van 2025 18% van de 673 aanmeldingen. De vervolghulp/voortzetting van de jeugdhulp vindt met name plaats in een Lokaal Team en via een Maatwerkvoorziening Jeugd. Naarmate proeftuinen langer operationeel zijn, richten ze zich steeds meer op zware en acute casuïstiek.

De ervaringen van gezinnen, huishoudens en professionals in de proeftuinen blijven over langere periode positief. Uit de ervaringen van de gezinnen/huishoudens blijkt onder meer dat zij zich gehoord en serieus genomen voelen door de medewerker(s). Eén vast contactpersoon wordt als prettig ervaren. De professionals ervaren een prettige werksfeer en gelijkwaardigheid in de samenwerking. Zij geven aan dat er meer maatwerk mogelijk is en vrijheid om te doen wat nodig is.

Vanuit het basisprincipe van het Toekomstscenario 'leren, gericht op continu ontwikkelen en verbeteren' is de afgelopen periode geïnvesteerd in de doorontwikkeling van de monitor van de proeftuinen en het leren tussen proeftuinen en regio's onderling.

Ontwikkelen kaders en instrumenten voor integraal systeem- en mensgericht werken

Handelingskader

Om te komen tot een uniform kader dat helpend is en professionals houvast en ruimte biedt bij het integraal systeem- en mensgericht werken, ontwikkelt het programma samen met diverse betrokkenen een Handelingskader. Professionals ervaren het Handelingskader nu al als een waardevol hulpmiddel om op een andere wijze te gaan werken. De huidige, tweede (werk)versie van het Handelingskader – 'Doorbreek de patronen' (oktober 2025) – is concreter dan de vorige versie en meer toegespitst op allerlei vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Eind 2025 zijn vier verdiepende modules opgeleverd:

- Uitwerking van twee gezinsprofielen: Intieme terreur en complexe conflictscheiding (als onderdeel van vakkennis);
- Onderzoek & analyse (als onderdeel van Focus op veiligheid);
- Relationeel/Systeemgericht werken (als verdieping op Grondhouding);
- Morele oordeelsvorming (als verdieping op Balans in rechten).

In 2026 worden de overige modules ontwikkeld en praktijkvoorbeelden uitgewerkt.

Tegelijkertijd start de inrichting van een stuurgroep die de inhoudelijke beoordeling van het Handelingskader als opdracht heeft en tevens zal worden gevraagd om voorstel te doen voor de duurzame borging van het Handelingskader na 2026. Begin 2026 vindt de samenstelling van deze stuurgroep plaats, met inhoudelijk deskundigen uit met name proeftuinen en regio's, expertisecentra, beroepsverenigingen, ervaringsdeskundigen, kennisinstituten en de strafpartners.

Volwassenenproblematiek

Om gezinnen en huishoudens met complexe problematiek beter te ondersteunen heeft Phrenos een Kompas opgeleverd. Dit praktische hulpmiddel helpt organisaties in zorg, veiligheid en het sociaal domein samen te werken aan gezonde en veilige thuissituaties. Phrenos inventariseert in het verlengde hiervan ook de verschillende bestaande netwerken voor domeinoverstijgende samenwerking bij onveiligheid en de voor- en nadelen van de verschillende bestaansvormen hiervan.

Het actieonderzoek van IPW op het gebied van volwassenenproblematiek loopt door tot eind 2025 en richt zich op aangrijpingspunten op micro-, meso- en macroniveau om domeinoverstijgende samenwerking te realiseren.

De opbrengsten van deze onderzoeken worden meegenomen in een volgende versie van het Kompas.

Systeemgerichte juridische interventies

Om inzichtelijk te maken welke mogelijkheden er zijn om meer systeemgerichte juridische interventies in te zetten in geval van een onveilige thuissituatie, heeft het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van het programma eind 2025 een advies uitgebracht voor de inzet van nieuwe systeemgerichte interventies.

Stevige lokale teams

Vanuit de Hervormingsagenda Jeugd wordt gekoerst op stevige Lokale Teams eind 2028. Deze stevige Lokale Teams zijn nodig om het Toekomstscenario te realiseren. In het najaar van 2025 is gestart met het maken van een verdiepende analyse, die inzicht geeft in taken, werkwijze en randvoorwaarden voor een (stevig) Lokaal Team in relatie tot veiligheidsproblematiek.

Governance

Inzet van Ervaringsdeskundigen en professionals

De afgelopen periode hebben de ervaringsdeskundigen binnen het programmateam met name meegewerkt aan het Handelingskader. De aankomende periode gaan de ervaringsdeskundigen door met hun inzet binnen de nog bestaande werkgroepen. De afgelopen periode leverden ook de professionals uit de meedenkgroep input in verschillende projecten van het programma.

Communicatie

Afgelopen half jaar is wederom geïnvesteerd in de communicatie naar buiten toe, om daarmee te informeren en inspireren. Dit is gedaan door onder meer nieuwsberichten, goede voorbeelden uit regio's, relevante onderzoeken, bijeenkomsten, podcasts en toolkits te delen.

Samenwerking partners en vervolgprogramma in 2026

De samenwerking met partners binnen het landelijke (besluitvormings)proces was de afgelopen periode geen vanzelfsprekendheid. Niet alle partners waren vertegenwoordigd in de werkgroepen van het Toekomstscenario of aan de landelijke tafels. Om de samenwerking te verbeteren is gezamenlijk gewerkt aan een nieuw duurzaam samenwerkingsmodel dat begin 2026 gereed is.

Het huidige programma loopt van 2023 – 2026.

In de loop van 2026 start een vervolgprogramma.

Het huidige programma Toekomstscenario loopt van 2023 - 2026. In de loop van 2026 start een vervolgprogramma, waarvan de contouren de komende periode op basis van een nieuwe veranderstrategie worden uitgedacht, samen met diverse partners en de praktijk. Begin 2026 zal duidelijk zijn wat de inhoud van dit vervolgprogramma zal zijn en wie hier, vanuit welke rol, onderdeel van zullen uitmaken. Rond die periode zal ook het duurzaam samenwerkingsmodel geoperationaliseerd worden.

1. Beproeven, verbreden en versterken op lokaal, regionaal en landelijk niveau

Beproeven in de praktijk

In tien proeftuinen in het land zetten professionals zich hard in om de nieuwe werkwijze volgens het Toekomstscenario, het zogeheten integraal systeem- en mensgericht werken, te beproeven. Het betreft negen door het programma gesubsidieerde proeftuinen en één beproevende regio, te weten Haaglanden. Daarnaast zijn er diverse beproevende regio's, zoals Zuid-Holland-Zuid, die investeren in onder meer de versterking van Lokale Teams op het gebied van veiligheidsproblematiek en ervoor zorgen dat de professional 'betrokken blijft' in plaats van de casuïstiek over te dragen naar een andere instantie.

Het aantal regio's dat zich oriënteert op het Toekomstscenario blijft stabiel: in 36 van de 42 jeugdhulpregio's is een bestuurlijke opdracht voor de eigen regio aanwezig, gericht op de voorbereiding voor een mogelijke implementatie van (onderdelen van) het Toekomstscenario.

De proeftuinen werken verschillende onderdelen van het Toekomstscenario uit. Zo legt de ene proeftuin het accent op bijvoorbeeld de manier waarop de samenwerking met een hoog specialistische en multidisciplinaire voorziening voor slachtoffers van huiselijk geweld kan worden vormgegeven. En de andere proeftuin op het betrekken van het informele netwerk als onderdeel van de werkwijze. Alle proeftuinen werken zoveel als mogelijk volgens het Handelingskader, waarvan momenteel de tweede werkversie gereed is. Vijf proeftuinen hebben daarbij de afgelopen periode ondersteuning ontvangen in de vorm van coaching.

De ervaringen van gezinnen en huishoudens blijven over langere periode positief. Gezinnen en huishoudens voelen zich gehoord en gezien en hebben meer regie. Dit leidt tot betere samenwerking met professionals en wat nodig is om gezamenlijk tot oplossingen te komen. Professionals ervaren meer werkplezier door onder andere kortere lijnen in de

samenwerking en het sneller kunnen schakelen met verschillende expertises. Dit leidt tot betere contacten met het gezin of huishouden.

Gezinnen en huishoudens voelen zich gehoord en serieus genomen door de medewerker(s) en worden met respect behandeld.

Ondanks de overwegend positieve ervaringen van gezinnen, huishoudens en professionals zijn er zorgen over het voortbestaan van de proeftuinen. Het gebrek aan een duidelijk toekomstperspectief levert het risico op dat proeftuinen en regio's tot stilstand komen: het ontbreken van een besluit (over het eindbeeld) frustreert de voortgang, drukt op de samenwerking en zet regio's in de wachtstand. Eerste en tweede generaties projectleiders en professionals vertrekken; zij verliezen de moed en ervaren grote onzekerheid over de toekomst.

Wel wordt vanaf begin 2026 door de stelselverantwoordelijken, en diverse (uitvoerings)partners, met betrokkenheid van proeftuinen en ervaringsdeskundigen, gewerkt aan een nieuwe veranderstrategie. Naar verwachting is deze veranderstrategie in het eerste kwartaal van 2026 gereed, inclusief de stappen die de periode daarna nodig zijn om de kind- en gezinsbescherming te verbeteren.

Ondersteuning proeftuinen en regio's

Medio 2025 zijn met alle proeftuinen koersgesprekken gevoerd. De focus van deze gesprekken lag op de opbrengsten van de proeftuin en de impact van de landelijke ontwikkelingen op de proeftuin. Ook hebben regiogesprekken met alle regio's plaatsgevonden, waarin is besproken waar regio's staan in de beweging naar het Toekomstscenario. Het programma publiceerde in juli de handreiking voor regio's 'Aan de slag met het Toekomstscenario'.¹ Hierin staat beschreven wat er allemaal is ontwikkeld aan handvatten op het gebied van Lokale Teams, Regionale Veiligheidsteams, Inzet passende hulp en ondersteuning, Kennis- en leerinfrastructuur en het Handelingskader. Daarnaast is er een document met best practices² gepubliceerd waar regio's hun voordeel mee kunnen doen. Beide documenten werden gepubliceerd in de Kennisbank op het kanaal 'Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming' op 1SociaalDomein.nl.

Daarnaast heeft het programmateam verschillende bijeenkomsten georganiseerd voor de projectleiders van de proeftuinen en regio's, gemeentelijke contactambtenaren en professionals van proeftuinen. In deze bijeenkomsten zijn zij meegenomen in de landelijke ontwikkelingen en zijn er inhoudelijke onderwerpen gezamenlijk besproken. Deze bijeenkomsten helpen om de energie in de proeftuinen en regio's vast te houden met oog op verwezenlijking van het Toekomstscenario.

De financiële ondersteuning van de 10 proeftuinen, in de vorm van een subsidie, loopt in elk geval door tot eind 2026. De huidige subsidieregeling³ is daartoe verlengd.

¹ Aan de slag met het Toekomstscenario (juli 2025). Via <https://toekomstkindengezin.1sociaaldomein.nl/documenten/categorie/2205>.

² Best practices proeftuinen en beproevende regio's (2025). Via <https://toekomstkindengezin.1sociaaldomein.nl/documenten/categorie/2757>.

³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2025-37768.pdf>.

Lerende evaluatie proeftuinen vanuit transitiekundig perspectief

Om de volgende stappen in de ontwikkeling van de Toekomstscenario te zetten, heeft het Dutch Research Institute for Transformation (DRIFT) in opdracht van het programma in het voorjaar van 2025 een transitiekundige evaluatie uitgevoerd naar het werken met de proeftuinen: Voorbij de verlenging | Met samenspel van praktijk en beleid naar doorbraken voor transformatieve verandering.⁴

De kortlopende evaluatie bestond uit interviews en leersessies, waarbij specifiek is gekeken naar hoe het werken met proeftuinen de afgelopen jaren heeft bijgedragen aan het realiseren van het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Ook is gekeken naar suggesties voor het bevorderen van de gewenste transformatie, inclusief het blijvend leren van en met de praktijk.

Naar aanleiding van de evaluatie stellen de onderzoekers een aantal richtingen voor aan de stelselverantwoordelijken om samen met regio's en partners aan te werken, om de transitie te versnellen:

1. Transitieperspectief: Er ontbreekt een breder en langer termijnbegrip van en strategie op transitie, wat bijdraagt aan de manier waarop de beweging vastloopt.
2. Sturing in transitie: Voor fundamentele verandering is meer nodig dan de opbouw van een nieuwe praktijk. Om weg te breken uit de dominante manier van doen, denken en organiseren is ook om- en afbouw nodig.
3. Leren in en met de praktijk: Richt een leerproces in dat werkt voor systeemverandering, gericht op de interactie tussen operationeel, tactisch en strategisch niveau om institutionele barrières te slechten.
4. Transformatief vermogen: Werk als departementen direct met de proeftuinen en regio's om de systemische barrières en kansen te identificeren waarop institutionele doorbraken nodig zijn.

De proeftuinen worden ook in 2026 voortgezet en financieel ondersteund vanuit het Rijk.

Monitoring ontwikkelingen proeftuinen

Sinds 1 januari 2023 worden de ontwikkelingen in de proeftuinen gemonitord. Op basis van monitoringinformatie die tien proeftuinen tot en met het tweede kwartaal van 2025 hebben aangeleverd, blijkt het volgende:

- In totaal (cumulatief) is er vanaf 1 januari 2023 tot en met 30 juni 2025 betrokkenheid (geweest) bij in totaal 2.236 gezinnen en/of huishoudens (peildatum 31 december 2024: 1653).⁵
- Binnen deze gezinnen en/of huishoudens is op peildatum 30 juni 2025 in totaal 295 keer een juridische maatregel ingezet via de proeftuinen. Dit is 13% en is nagenoeg gelijk aan het percentage van de vorige meting (12%) op 31 december 2024. De volgende maatregelen zijn meegeteld: ondertoezichtstelling, gezag beëindigende maatregel, huis- en contactverbod en reclasseringsmaatregel. De proeftuinen zijn in deze situaties actief betrokken bij de totstandkoming van of toeleiding naar deze inzet. De inzet van gedwongen maatregelen afgezet tegen het aantal ondersteunde gezinnen en huishoudens, verschilt per proeftuin.
- Op peildatum 30 juni 2025 was er actieve betrokkenheid bij in totaal 1.277 huishoudens vanuit tien proeftuinen (peildatum 31 december 2024: 1.185; peildatum 30 juni 2024: 812).
- In het eerste halfjaar van 2025 waren er in totaal 673 aanmeldingen bij een proeftuin en 526 beëindigingen van betrokkenheid bij een proeftuin.

⁴ Van den Elzen, F. & Buchel, S. (2025), <https://drift.eur.nl/nl/publicaties/lerende-evaluatie-proeftuinen-voor-toekomstscenario-kind-en-gezinsbescherming/enhttps://toekomstkindengezin.1sociaaldomein.nl/documenten/categorie/2394>.

⁵ Door technische problemen ontbreken de cijfers over het tweede kwartaal proeftuinen Groningen en Rotterdam Rijnmond.

- Van de in totaal 673 aanmeldingen in het eerste half jaar van 2025 betrof 18% een gezin/huishouden zonder kinderen onder de 18 jaar (in het vierde kwartaal van 2024 betrof dit 15,8% van de aanmeldingen in dat kwartaal).
- De vervolghulp/voortzetting van de jeugdhulp vindt met name plaats in een Lokaal Team en via een Maatwerkvoorziening Jeugd.
- Uit de ervaringen van de gezinnen/huishoudens in het eerste halfjaar blijkt dat de gezinnen/huishoudens zich gehoord voelen door de medewerker(s), zich serieus genomen voelen en met respect behandeld zijn. Er is waardering voor de goede samenwerking tussen het Regionaal VeiligheidsTeam (RVT) en de partijen in de wijken. Eén vast contactpersoon wordt als prettig ervaren, evenals één aanspreekpunt voor gezin, school en thuis.
- De professionals ervaren in het eerste halfjaar het werken in een proeftuin onder andere als een prettige werksfeer en gelijkwaardig in de samenwerking. Het voorkomen van gedwongen maatregelen wordt door hen gewaardeerd. Het kost sommige professionals echter wel tijd. Het werken in een proeftuin levert daarnaast kortere lijnen en betere samenwerking met partners op. Er is meer maatwerk mogelijk en er is vrijheid om te doen wat nodig is voor huishoudens en gezinnen.

Actie- en cohortonderzoek proeftuinen

De Erasmus School of Social and Behavioural Science, het Verwey-Jonker Instituut en de Hoge School Rotterdam voeren actie- en cohortonderzoek uit naar de effecten van werkwijzen in de proeftuinen. Het doel is om steeds beter grip te krijgen op welke interventies daadwerkelijk bijdragen aan een effectievere aanpak van complexe problematiek voor gezinnen en huishoudens in kwetsbare situaties.

Binnen het cohortonderzoek worden gezinnen en huishoudens waar sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld in de tijd gevolgd om te kijken of de veiligheid en betere (opvoedings)omstandigheden verbeteren.

Het actieonderzoek richt zich op hoe een gezamenlijke integrale verklarende probleemanalyse tot stand komt en welke vorm van integrale systeemgerichte werkwijze gestalte krijgt. Ook draagt het bij aan de professionele ontwikkeling van alle leden van het netwerk en levert kennis op die in de praktijk meteen kan worden toegepast.

Uit het actie- en cohortonderzoek blijkt dat de proeftuinen, door mee te bewegen met het tempo en aan te sluiten bij de leefwereld van gezinnen/huishoudens, ervoor zorgen dat de juiste problemen in beeld komen en gericht worden aangepakt. Professionals bemerken dat zij meer zorg op maat kunnen bieden. Het doorlopende actie- en cohortonderzoek heeft tot doel om steeds beter grip te krijgen van welke interventies daadwerkelijk bijdragen aan een effectievere aanpak van complexe problematiek voor gezinnen en huishoudens in kwetsbare situaties.

In maart 2025⁶ heeft het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van het programma een tussenrapportage opgeleverd met daarin een voorlopig beeld van de effecten van de werkwijzen in de proeftuinen eind 2024. De uitkomsten geven een nadere kwalitatieve duiding op de resultaten van de monitoring. In april 2025 is een geactualiseerde factsheet van de proeftuinen opgeleverd.⁷

Positieve ontwikkelingen zijn onder meer:

- één contactpersoon voor het gezin of huishouden die aanspreekpunt is voor het gezin/ huishouden op een laagdrempelige wijze;
- gezinnen en huishoudens van de proeftuin geven aan dat zij serieus genomen worden en dat naar hen wordt geluisterd.

Aandachtspunten zijn onder meer:

- Het (blijvend) betrekken van het gezin/huishoudens en het sociale netwerk;
- Snelheid van besluitvorming en wachtlijstproblematiek.

Eind 2025 is een factsheet van de proeftuinen gepubliceerd. De oplevering van de eindrapportage is gepland voor eind 2026.

⁶ Zie Zesde Voortgangsrapportage (2025), <https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/documenten/2025/06/04/zesde-voortgangsrapportage-toekomstscenario-kind--en-gezinsbescherming>.

⁷ <https://toekomstkindengezin.1sociaaldomein.nl/?file=66825&m=1746691715&action=file.download>.

5. Ontwikkelen kaders en instrumenten voor integraal systeem- en mensgericht werken

Handelingskader

De afgelopen maanden is hard gewerkt aan de volgende (tweede) versie van het Handelingskader. Dit proces heeft vertraging opgelopen in de landelijke ontwikkelgroepen en projectgroep doordat niet alle partners vertegenwoordigd waren in het proces. Er is veel tijd en energie geïnvesteerd om kennis van het integraal systeem- en mensgericht werken in proeftuinen en regio's toch op te kunnen halen. Daarnaast is een aantal wetenschappers aangesloten, zodat ervarings- en praktijkkennis verbonden kan worden met wetenschappelijke kennis.

Eind 2025 is de tweede werkversie van het Handelingskader opgeleverd en zijn 4 verdiepende modules uitgewerkt.

Het resultaat van deze activiteiten heeft geleid tot een tweede versie van het Handelingskader. Deze tweede versie is concreter en meer toegespitst op allerlei vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het methodisch werken krijgt vorm door Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid (GSV). Inhoudelijk is deze versie opgebouwd aan de hand van de gezinsprofielen van het Verwey-Jonker Instituut.

Deze keuze heeft ertoe geleid dat de eerste verdiepende modules nog niet opgeleverd zijn, omdat samenhang hiermee noodzakelijk is. De volgende vier verdiepende modules zijn eind 2025 opgeleverd:

1. Systeemgericht werken als verdieping op Grondhouding (hierin gaat de presentiebenadering en daarmee relationeel werken een belangrijke rol krijgen);
2. De uitwerking van twee gezinsprofielen als onderdeel van vakkennis: Intieme terreur en complexe conflictscheiding;
3. Onderzoek & analyse als onderdeel van Focus op veiligheid;
4. Morele oordeelsvorming als verdieping op Balans in rechten.

De overige modules komen naar verwachting in 2026; denk aan modules betreffende Kennis van geweldsdynamieken en het betrekken van hulp, volgend op de module Onderzoek en analyse, binnen de pijler Focus op veiligheid. Hierbij wordt aandacht besteed aan hulp aan slachtoffers en ook plegers. Ook zal worden gewerkt aan een module Rechtsbeschermend werken, als onderdeel van Balans in rechten.

Daarnaast start de uitwerking van twee praktijkvoorbeelden om zichtbaar te maken hoe het methodisch werken volgens Gefaseerd Samenwerken voor Veiligheid bij de verschillende gezinsprofielen werkt.

Tegelijkertijd wordt begin 2026 een stuurgroep ingesteld die volgend jaar de inhoudelijke beoordeling van het Handelingskader als opdracht krijgt. De stuurgroep zal in de aansturing onderscheid maken tussen enerzijds de onderdelen die om beleidskeuzes, wet- en regelgeving en besluiten van de stelselverantwoordelijken vragen, en anderzijds de onderdelen over vakkennis en werkwijze waar de uitvoeringspartijen een rol heeft in de beoordeling en de toepasbaarheid.

Deze stuurgroep zal bestaan uit inhoudelijk deskundigen van met name nieuwe praktijken, expertisecentra, beroepsverenigingen, ervaringsdeskundigen, kennisinstituten

en strafpartners. Hiervoor wordt een onafhankelijk voorzitter gezocht. De stuurgroep krijgt ook de vraag om een voorstel te doen voor het beleggen van het Handelingskader na de oplevering eind 2026.

Volwassenenproblematiek

Om gezinnen en huishoudens met complexe problematiek beter te ondersteunen, is in opdracht van het programma in 2025 door Phrenos de Ontwikkelversie van het Kompas voor betere samenwerking in kind- en gezinsbescherming opgeleverd.⁸ Dit praktische hulpmiddel helpt organisaties in zorg, veiligheid en het sociaal domein samen te werken aan gezonde en veilige thuissituaties. Het bundelt kennis en inzichten uit verschillende domeinen en vertaalt deze naar een gefaseerd proces met concrete stappen om netwerksamenwerking rondom onveiligheid thuis in de praktijk te versterken. De inhoud is verrijkt en getoetst met praktijkkennis van professionals, ervaringsdeskundigen en

beleidsmakers in uiteenlopende proeftuinen en praktijken in Nederland. Eind 2025 wordt het Kompas geactualiseerd op basis van nieuwe informatie en opgedane ervaringen.

Phrenos inventariseert in het verlengde hiervan ook de verschillende netwerken die in de praktijk al bestaan voor domeinoverstijgende samenwerking bij onveiligheid en de voor- en nadelen van de verschillende bestaansvormen hiervan. Voor de borging van het Kompas zoekt Phrenos de verbinding met onder andere de Hervormingsagenda Jeugd.

Het actieonderzoek van het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) bij het thema Volwassenenproblematiek loopt tot eind 2025 en richt zich op de aangrijpingspunten op micro-, meso- en macroniveau om domeinoverstijgende samenwerking te realiseren.

Movisie organiseert inspiratiesessies en broedplaatsen, waarin professionals en proeftuinen/regio's geleerde lessen voor

⁸ <https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/documenten/2025/10/08/kompas-samenwerking-in-kind--en-gezinsbescherming>.

domeinoverstijgende samenwerking bij onveiligheid in de thuissituatie kunnen uitwisselen.

De opbrengsten van deze onderzoeken worden meegenomen in het Kompas en waar mogelijk benut om de mogelijkheden voor samenwerking in het stelsel te vereenvoudigen.

Op basis van het onderzoek naar juridische en financiële borging van domeinoverstijgende samenwerkingsverbanden is speciale aandacht besteed aan het versterken van gezinsgericht werken in onder andere het actieprogramma Mentale Gezondheid en GGZ en het Interdepartementaal Beleidsonderzoek mentale gezondheid en GGZ. Ook de Nederlandse ggz heeft dit thema in 2025 geprioriteerd als één van de kernthema's en agendaert wat nodig is om dit verder te brengen.

De leidraad voor de consultatiefunctie ggz zal worden geüpdatet en de consultatiefunctie zal in breder Aanvullend Zorg en WelzijnsAkkoord (AZWA) verband worden geëvalueerd, waarbij ook oog is voor de toepassing door jeugdprofessionals. Daarnaast is een handreiking voor domeinoverstijgende financiering van gezinsgerichte samenwerking met de ggz in de maak.

Juridische systeemgerichte interventies

Met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming wordt een fundamentele verandering beoogd: een transformatie richting een mens- en gezins-/systeemgericht stelsel dat eenvoudig, rechtsbeschermend, transparant en lerend is. De betekenis ervan voor de praktijk komt steeds duidelijker naar voren. De aandacht van jeugdbescherming was vooral gericht op het beschermen van kinderen en het aanspreken van ouders op hun opvoedingsvaardigheden. Nu vindt een verschuiving plaats naar bescherming van minderjarige én volwassenen slachtoffers. Hiervoor is een onderbouwde, passende en in de praktijk goed werkbaar set aan juridische interventies nodig die de integrale systeemgerichte benadering versterkt.

Verwey Jonker heeft op verzoek van het programma een verkennende literatuurstudie uitgevoerd naar de huidige juridische mogelijkheden en (internationale) voorbeelden van systeemgerichte inzet van juridische interventies. Hun rapport, 'Als dwang noodzakelijk is om onveiligheid te doorbreken' (Lünnemann, 2025) beschrijft de mogelijkheden en de knelpunten van en de verschillende juridische mogelijkheden binnen het civiele-, bestuurs- en strafrecht. Begin 2026 wordt uitgewerkt op welke wijze vervolg wordt gegeven aan de aanbevelingen die in dit rapport zijn gedaan.

Stevige Lokale Teams

Vanuit de Hervormingsagenda Jeugd wordt gekoerst op stevige Lokale teams eind 2028. Deze stevige Lokale Teams zijn nodig om het Toekomstscenario te realiseren. Ook vanuit het Toekomstscenario is het versterken van de Lokale Teams op het gebied van (on)veiligheid een speerpunt. Lokale Teams hebben binnen het Toekomstscenario een centrale rol in het bieden van toegankelijke, vroegtijdige en gezinsgerichte hulp.

In het najaar van 2025 is gestart met een verdiepende analyse die inzicht geeft in:

- taken en werkwijze van een Lokaal Team met een breed zorg- en welzijns perspectief bij (vermoedens van) onveiligheid;
- welke aanvullende expertise het Lokaal Team nodig heeft van (veiligheids)partners om de gewenste centrale rol goed te vervullen;
- welke randvoorwaarden hiervoor nodig zijn.

---

*In samenhang met de
Hervormingsagenda zetten
we in op het versterken van
Lokale Teams op het gebied
van (on)veiligheid.*

3. Governance

Ervaringsdeskundigheid

De vier ervaringsdeskundigen van het programma geven gevraagd en ongevraagd advies. Ervaringsdeskundigen slaan de brug tussen theorie, beleid en praktijk. Zij brengen de menselijke kant in en zorgen ervoor dat hulpverleners en beleidsmakers bewust worden én blijven om te denken aan de mensen voor wie alle betrokkenen dit doen.

De afgelopen periode hebben de ervaringsdeskundigen met name meegewerkt aan het Handelingskader; ze denken en lezen mee en geven ook voorlichting over het opgroeien in een onveilig (gezins)systeem. Zo ontstaat er een mooie brug tussen beleid en hoe effectief dit in de praktijk zou kunnen zijn. Zij hebben ook meegewerkt aan de 24-uurs sessie in oktober 2025 om hun perspectief nogmaals voor het voetlicht te brengen bij alle betrokken partijen.

De aankomende periode gaan de ervaringsdeskundigen door met hun inzet binnen de nog bestaande werkgroepen.

Komende periode worden, op basis van een nieuwe Veranderstrategie, de contouren van het vervolgprogramma uitgedacht.

Meedenkgroep professionals

Sinds de zomer van 2024 brengen vijf actieve professionals – afkomstig van Lokale Teams, Gecertificeerde Instellingen, Veilig Thuis en vijf verschillende proeftuinen – het praktijkperspectief in. Vragen die hierbij spelen zijn onder meer: wat komen zij tegen in de huishoudens waar ze hulp en bescherming bieden, in de samenwerking met collega's van partnerorganisaties en welke ondersteuning hebben zij daarbij nodig?

De afgelopen periode leverden de professionals input in verschillende projecten van het programma.

Partnerbetrokkenheid

De samenwerking met partners binnen het landelijke (besluitvormings)proces was de afgelopen periode geen vanzelfsprekendheid. Niet alle partners waren vertegenwoordigd in de werkgroepen van het Toekomstscenario of aan de landelijke tafels. Om de samenwerking te verbeteren is gezamenlijk gewerkt aan een nieuw duurzaam samen-werkingsmodel, inclusief aangepaste governance van het programma en met een duidelijke verbinding met de praktijk (proeftuinen en regio's). Naar verwachting wordt in de loop van 2026 volgens het nieuwe model samengewerkt.

Communicatie

Om mensen en organisaties mee te krijgen in de beoogde verandering is goede communicatie essentieel. Met communicatie wil het programma betrokkenen informeren over landelijke en regionale ontwikkelingen rond het Toekomstscenario én inspireren om ermee aan de slag te gaan. Het programma doet dit door onder meer nieuwsberichten, goede voorbeelden uit regio's, relevante onderzoeken, bijeenkomsten en toolkits te delen. Deze communicatie verloopt via verschillende kanalen: de website, de maandelijkse nieuwsbrief, wekelijkse posts op LinkedIn en kennisdeling op het platform 1SociaalDomein onder een groeiende groep professionals. Ook deelt het programma inspiratieverhalen via podcasts.

Vervolgprogramma in 2026

Het huidige programma Toekomstscenario loopt van 2023 - 2026. In de loop van 2026 start een vervolg hierop, waarvan de contouren de komende periode op basis van een nieuwe veranderstrategie worden uitgedacht, samen met diverse partners en de praktijk.

Begin 2026 zal duidelijk zijn wat de inhoud van dit vervolg zal zijn en wie hier, vanuit welke rol, onderdeel van zullen uitmaken.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Gezinsgericht - Rechtsbeschermend en Transparant - Eenvoudig - Lerend

Toekomstscenario
kind- en gezinsbescherming

Meer informatie:

E-mail: info@toekomstkindengezin.nl

www.voordejeugdenhetgezin.nl/toekomstscenario-kind-en-gezinsbescherming

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Januari 2026